

Řecká rebelie v prosinci 2009 a následný vývoj jako aspekty krize kapitalistických vztahů v Řecku

Epochální krize?

TPTG

Od poloviny 70. let trvá **celosvětová permanentní krize reprodukce kapitalistických vztahů** ve všech jejich formách (politických, ekonomických a ideologických). Tato krize má podle nás dva aspekty: je to **krize nadměrné akumulace kapitálu**, což znamená neschopnost na straně kapitalistů zvyšovat míru vykořisťování a redukovat náklady na konstantní kapitál a tak zvýšit míru zisku, kterou si žádá postupující akumulace kapitálu; zároveň se jedná o **krizi legitimizace**, tedy o krizi politických a ideologických forem, které garantovaly disciplínu pracovní síly. Dalo by se hovořit o neschopnosti kapitálu a jeho státu přijít s novým globálním výrobním/společenským modelem, který by nahradil poválečnou keynesiánskou dohodu, tvrdě zasaženou jak boji celoplanetárního proletariátu, tak proti nim namířenou kapitalistickou politikou.

Během této táhlé **krize reprodukce** docházelo k obdobím cyklických depresí. **Kapitál in genera** se s nimi snažil vypořádat různě: změnou globálního institucionálního a právního rámce pohybu kapitálů a „liberalizací“ trhů, prosazováním směsi neoliberalismu a keynesiánsství prostřednictvím války, snižováním mezd a institucionalizací prekarizace práce, realizací nového ohrazování, umístěním „nebezpečných tříd“ pod trestní dohled a/nebo jejich integrací do úvěrového systému politikou „privatizovaného keynesiánsství“.

Navzdory dočasným oživením v dlouhodobé perspektivě finální neúspěch všech těchto strategií a taktik, jejichž cílem bylo pozdržet zostření krize, změnil tuto krizi reprodukce v epochální krizi, jak mnozí tvrdí.

Za poslední dvě desetiletí se kapitál a jeho stát v Řecku vyrovnávali s krizí reprodukce řetězem reforem školství a sociálního systému, prosazováním prekarizace pracovních vztahů, nepřetržitými právními pokusy o ukáznění přistěhovalců a kontrolu nad imigračními toky, seškrtáváním sociálních dávek, mezd a benefitů a jejich nahrazováním bankovními půjčkami. Ani všem těmto opatřením zaměřeným na devaluaci, disciplinaci a rozdělení dělnické třídy a na přenesení nákladů na reprodukci pracovní síly na samotné pracující se nepodařilo rozhodujícím způsobem zvrátit krizi ve prospěch kapitálu – a to i přesto, že v době od poloviny 90. let do roku 2005 se kapitálu povedlo zvýšit míru vykořisťování a zvětšit svoji ziskovost.

V Řecku se krize reprodukce nejexplicitněji projevuje jako krize legitimizace kapitalistických vztahů, a to buď skrze permanentní krizi školství v posledních 30 letech (viz náš text o stávce učitelů základních škol v roce 2006 a studentském hnutí v letech 2006-07), nebo ještě mnohem více skrze prosincovou rebelii. Rebelie byla jasným projevem vzteku proletářů na život, který je víc a víc devalvován, kontrolován a odcizován. Prosincovou krizí však nelze přímo spojovat s nedávnou depresí, která se v Řecku začala projevovat v září 2008.

Rebelie: její třídní kompozice

Nebudeme zde důkladně popisovat nejrůznější věci, které se udály během rebelie, neboť jsme tak již učinili jinde [viz <http://tridnivalka.comyr.com/jako-zima-o-tisici-prosincich/>]. Co se týče třídní kompozice rebelie, sahala od středoškoláků a vysokoškoláků po mladé, povětšinou překerní, pracující z různých sektorů jako třeba školství, stavebnictví, turistické a zábavní služby, doprava a dokonce média. (Samozřejmě, že studenti se od překerních pracujících těžko odlišují.) Co se továrních dělníků týče, nelze přesně odhadnout míru jejich individuální účasti na bouřích, protože nejsou známy žádné reporty z těchto pracovišť. Někteří ze studentů a pracujících byli přistěhovalci z druhé generace (hlavně Albánci, ačkoli mezi nimi byli i přistěhovalci jiných národností). Bylo tam i hodně starších dělníků s více méně stabilním zaměstnáním, ale ti byli spíše menšinou. Někteří studenti a pracující, kteří se bouří účastnili, jsou také fotbaloví chuligáni. V neposlední řadě musíme zmínit účast „lumpenproletářů“, jako třeba feťáků, zejména během prvních dní rebelie. Celkově vzato jsou to právě tyto segmenty třídy, které přímo zažívají násilí státní kontroly a erozi pracovních podmínek, kdo byl v rebelii aktivnější. Na druhou stranu řadu starších dělníků, kteří zrovna začali zakoušet tzv. „finanční krizi“ (propouštění, snižování mezd atd.), silně sympatizovala s vypalováním bank a státních budov, ale povětšinou byla pasivní.

Nemusí být bez zajímavosti, když dodáme, že díky nesourodé kompozici této multitudy a její násilnosti ji spousta politických aktivistů (včetně některých organizovaných anarchistů) shledávala příliš „nekontrolovatelnou“ a distancovala se od toho, co se dělo zejména třetí den rebelie, kdy násilí dosáhlo svého vrcholu.

Velké procento imigrantů v rebelii si žádá nějaké vysvětlení. Příliv mnoha balkánských přistěhovalců, hlavně Albánců, v posledních dvaceti letech významně změnil kompozici dělnické třídy v Řecku. Zároveň vzhledem k imigrační politice řeckého kapitalistického státu není celá jedna generace mladých přistěhovalců, převážně Albánců, kteří se v Řecku narodili nebo tam vyrostli, považována za řecké občany. Legalizace všech imigrantů je nežádoucí, protože kapitál a jeho stát přistěhovalce potřebují jen tehdy, když tvoří levnou a poslušnou pracovní sílu bez jistot. Tzv. proces „legalizace“ se v Řecku a dalších zemích už dlouho považuje za potřebný pro kapitál a jeho stát jen kvůli kontrole a nad imigračními toky a kvůli jejich sledování. Proto ani přistěhovalci z druhé generace nemohou snadno získat zelenou kartu; naopak maximálně každý pátý rok musí prokazovat svoji „schopnost“ zůstat a pracovat v zemi a samozřejmě, že nemají volební právo. A to ani nemluvě o tom, že jejich pracovní podmínky jsou ty nejhorší, tedy co se týče mezd a sociálního zabezpečení. I navzdory rasismu společenského i státního původu je však většina přistěhovalců z druhé generace dobře integrovaná, zejména pak Albánci, kteří představují většinu celkové populace imigrantů.

Mladí Albánci z druhé generace si velmi dobře notovali se zbytkem domorodých vzbouřenců. Participace bok po boku s mladými řeckými proletáři na konfrontacích s policajty, na útocích proti státním budovám a bankám a na rabování pro ně byla „pohodlnější“ než pro jiné přistěhovalce, převážně Asijsce a Afričany, kteří pořád ještě žijí na okraji, izolováni ve svých etnických komunitách. Pro ty bylo snazší a méně riskantní účastnit se bouří skrze rabování a docházení do otevřené okupace Národní polytechnické univerzity v centru Atén, kde jich žijí velké komunity ve čtvrtích připomínajících ghetta; když vypukly bouře v „jejich“ sousedství, oni k nim takto „přispěli“. Dostalo se jim té neagresivnější reakce jak od policie, tak od mediální propagandy. Líčili je jako „plenitele“ a „zloděje“ a v některých případech došlo k pogromovým útokům proti nim ze strany fašistů a policajtů v civilu.

Rebelie: její charakter a obsah

Rebelové, kteří se setkali v ulicích a okupacích, dočasně překonali své separované identity a role, které na ně uvaluje kapitalistická společnost, jelikož se nepotkali jako dělníci, vysokoškoláci nebo středoškoláci či přistěhovalci, ale jako rebelové. Možná, že všichni nemluvili proletářským jazykem, možná, že nedokázali vstoupit do stávky – až na studenty středních škol a univerzit – ale dokázali vytvořit *proletářské komunity boje* proti státu a kapitálu. Spontánní a nekontrolovatelný charakter rebelie prokazovala právě absence jakýchkoli politických či ekonomických požadavků, naprostá negace politiky a odborářství. A v tom byla síla rebelie: ve skutečnosti, že ji nešlo zastupovat, kooptovat či manipulovat politickými mechanismy, které by vyjednávaly se státem. Mimoparlamentní levicové organizace, které se účastnily okupace Právnické fakulty, se sice snažily nastolit nějaké politické požadavky (sahající od odzbrojení policajtů a odstoupení vlády až po zaručení bezúročných hypoték), ale bez odezvy.

Zde si ocitujeme první popis rebelie, který jsme napsali koncem ledna:

*„Soudě podle hesel a útoků na policii, ve dnech vzpoury naprosto dominoval protipolicejní sentiment. Policajt zosobňoval moc a zejména brutalitu a aroganci moci. Byl však symbolem určité moci – moci peněz, moci prosazovat vykořisťování práce a prohlubovat třídní dělitka rozdělující řeckou společnost, proto se napadaly, vypalovaly nebo obsazovaly velké obchody, banky i státní budovy (radnice, budovy prefektur, ministerstva). Mohli bychom tedy mluvit o převažujících protipolicejních, protistátních a antikapitalistických náladách. Dokonce i levicoví intelektuálové uznávali, že vzpoura má třídní prvek a některé oficiální noviny přiznávaly, že se „vztek mladých lidí“ neprojevil jen kvůli policejnímu násilí. Policajti byli spíše tou nejviditelnější a nejsurovější špičkou ledovce složeného z korupčních skandálů vlády, bezpečnostně dohlížejícího státu – opancéřovaného po Olympiádě v roce 2004 – který ani nezaváhá a chladnokrevně střílí, neustálého útoku na mzdy, růstu nákladů na reprodukci dělnické třídy skrze postupnou demolici předchozího důchodového a zdravotnického systému, zhoršování pracovních podmínek a nárůst překérních pracovních míst a nezaměstnanosti, nadměrné zátěže uvalené na středoškoláky a vysokoškoláky, děsivého ničení přírody, atraktivní fasády sestávající z abstraktních předmětů touhy v nákupních střediscích a v televizních reklamách, které získáte jen tehdy, vydržíte-li obrovskou dávku vykořisťování a úzkosti. V prvních dnech vzpoury jste mohli všechny tyto důvody málem cítit ve vzduchu a pak následovala spousta textů, článků, letáků sepsaných buď povstalci, nebo sympatizanty a ‚komentátory‘ a potvrzovaly, že v tom je ‚cosi hlubšího‘. To ‚něco hlubšího‘, o čem každý mluvil, byla **potřeba překonat individuální izolaci od skutečného, pospolitého života [gemeinwesen], izolaci vytvořenou všemi výše zmiňovanými historickými důvody.**“*

Po šesti měsících stále cítíme potřebu klást důraz na tento poslední bod, protože řada soudruhů v zahraničí se domnívá, že hnutí jen útočilo na policajty a kontrolní instituce – na „vrchol ledovce“. Vzbouřenecká zkušenost však byla víc než jen to.

Byla *společnou* aktivitou vynořivší se podvrtného skryté tendence, která *ví*, že vedle sféry bezprostřední výroby, škola, rodina, spotřeba, politika, vězení a policie *také* produkují a reprodukují třídy. Vzbouřenecká zkušenost, materiální komunita boje proti normalizaci – kdy se jeden deviantní jedinec stal mediátorem druhého deviantního jedince, skutečnou společenskou bytostí – zprostředkovávala emoce a myšlenky a vytvářela proletářskou veřejnou sféru. Tato otevřená sféra je nutným předpokladem rozhodujícího momentu sociální subverze: komunizace prostředků výroby a styku. Tohoto rozhodujícího momentu, bodu, z něž není návratu, ale nikdy nebylo dosaženo. Koneckonců, jednalo se přeci jen o průchod menšiny proletariátu krátkým obdobím rebelantství a nikoli o revoluci. Avšak pocit, že za tím vším leží „cosi hlubšího“, idea, že témata nadnesená buňky se týkají všech, byla natolik dominantní, že již sama vysvětluje bezmoc opozičních stran, levičáckých organizací a dokonce i některých anarchistů, jak jsme se již zmínili.

Právě proto, že středoškoláci a vysokoškoláci byli natolik významným subjektem rebelie, měli bychom zde více analyzovat na ně uvalenou přemíru práce, o níž jsme se zmiňovali. Školství jako hlavní kapitalistická instituce, která formuje, kvalifikuje a rozděluje pracovní sílu jakožto komoditu v neustále se rozvíjející kapitalistické dělbě práce, v Řecku od 60. let expanduje co do počtu studentů. Tento vývoj dal vzniknout novým „populárním“ požadavkům, očekáváním, příležitostem k sociální mobilitě a individuálnímu „úspěchu“. Rovněž vedl k akumulaci tenzí a rozporů, frustrací a individuálních „neúspěchů“ (rovněž nazývaných „selhání školského systému“). Masová produkce očekávání (a korespondující nárůst nemanuálně pracujících proletářů a nové maloburžoazní vrstvy v 70. a 80. letech) způsobená demokratizací a expanzí školství vyvolala nevyhnutelnou strukturální krizi v hierarchické dělbě práce a krizi disciplíny a smyslu ve škole; jinými slovy, legitimizační krizi, která tvrdě zasáhla státní školství. Ať už tuto krizi nazveme jakkoli – „krize legitimacy“, „krize selektivně-alokační role školství“, „krize očekávání“ nebo „krize souladu kvalifikací s kariérními příležitostmi“ – pravdou je, že vzdělávání je postiženo vážnou krizí a jak ukázalo nedávné masivní hnutí studentů v letech 2006-2007, tato situace je výbušná. Jak tomuto hnutí, tak rebelii můžeme porozumět, vidíme-li v nich projevy nahromaděné nespokojenosti, kterou od předchozích reforem v 90. letech prožívá celá jedna generace dělnické mládeže. Tyto reformy sloužily k nastolení intenzivnějších pracovních norem ve škole i v říši vlastní námezdní práce. Tato generace nemohla jinak než dát najevo svoji nespokojenost s životem, který stále více charakterizuje nejistota a strach. Zároveň se vzbouřila proti každodenní aktivitě, která připomíná každý jiný druh práce. Vzpruhou této *vzpoury proti práci studenta* bylo významné množství studentů, kteří již přímo zažívají vykořisťování a odcizení jako řádní námezdně pracující.

Některé formy organizace, které vzešly z rebelie

Od prvního dne rebelie byly okupovány tři univerzity v centru Atén a fakticky se používaly jako „rudé bašty“ hnutí, z nichž se organizovaly podvrtné akce a kde rebelové mohli v případě potřeby hledat úkryt. Tyto okupace skončily těsně před vánocemi. V přímé spojitosti s těmito okupacemi se postupně objevilo několik místních shromáždění napojených na okupace veřejných budov v některých čtvrtích. Jak jsme řekli v témže výše zmiňovaném textu:

„Novou společnou charakteristikou všech těchto aktivit byl pokus ‚otevřít‘ vzpouru místním bydliště. Tato shromáždění byla chápána jako ‚bojová shromáždění městských částí‘ nebo ‚lidová shromáždění‘, jak se jim říkalo. Ve většině případů se uvnitř tohoto společenského ‚otevření‘ objevily odlišné tendence, zejména když vzpoura odezívala. Jedna tendence chtěla organizovat komunitu boje, která by rozšiřovala témata vzpoury, zatímco druhá dávala přednost jakési aktivitě orientované spíše na řešení lokálních záležitostí, a to na permanentním základě. Na počátku shromáždění vypadala velice inovativně a živě. Nebyly v nich formální rozhodovací procedury nebo pravidlo většiny a podporovala se iniciativa. Do konce ledna však okupace budov – ať už veřejných, odborových nebo komunálních – přestaly vzkvétat... ze strany ‚obyvatelstva‘ vůči povstalcům panovala spousta sympatií a zájmu, ale minimální aktivní angažmá.“

Některá z těchto shromáždění stále trvají, ale účastní se jich čím dál tím méně lidí, hlavně aktivisté. Dnes je jejich hlavním zájmem dát najevo solidaritu s těmi, které stihá stát a s přistěhovalci, obrana okupovaných prostor ve městě, ale také organizování několika aktivit spojených se současnými boji (např. nové hnutí proti dálnicím).

Spektakulární separece ozbrojeného „boje“

Potřeba politického zprostředkování proletářského vzteku, i kdyby se zprostředkovával ozbrojenou mediací, nebyla něco, co by prýštilo ze samotného boje, ale byla čímsi, co se na boj uvalovalo zvnějšku a až po jeho skončení. Na počátku došlo ke dvěma útokům tzv. „ozbrojeného předvoje“: jeden se odehrál 23. prosince po vyvrcholení rebelie a druhý 5. ledna, kdy šlo o obnovení rebelie. I když tyto útoky neorganizoval sám stát, tak z proletářského hlediska byla sama o sobě porážkou ta skutečnost, že po měsíci se z nás všech stali diváci těchto „exemplárních aktů“, které vůbec nebyly součástí naší kolektivní praxe. „Ozbrojený předvoj“ se vyhýbá nejen přiznání, že nebyl první, kdo si zvolil jako terč policii, ale také, že nikdy a nikde žádný „ozbrojený předvoj“ nedosáhl toho, aby policie doslova zmizela z ulic a aby se jednotliví policajti pár dní neodvažovali nosit své oficiální uniformy; vyhýbá se přiznání, že hnutí ho předčilo. Tvrzením, že násilí je „třeba posunout na vyšší rovinu“, se tzv. „ozbrojený předvoj“ v zásadě snaží znevážit společensky a geograficky rozptýlené proletářské násilí a

porušování zákona; ty jsou pravými oponenty „ozbrojeného předvoje“ uvnitř hnutí, a dokud takovéto praktiky trvají, nemůže žádný „upgradující“ intervencionismus padnout na úrodnou půdu. A právě na této bázi je ozbrojený boj spojencem státu: oba je zpochybňuje podvrtná proletářská aktivita, jejíž pokračování představuje hrozbu pro existenci obou.

Podvrtná proletářská aktivita dosáhla v rebelii dočasně leč ne povrchního vítězství: neposlušnost na měsíc oslabila bezpečnostně-kontrolní stát a prokázala, že *dokážeme* změnit poměr sil. A to díky tomu, že terčem rebelů byly společenské vztahy, v nichž jsou nuceni žít, což se žádnému „ozbrojenému předvoji“ nikdy nepodařilo.

Vzhledem k rozsahu a intenzitě všech prosincových událostí se prakticky ukázala slabost státního represivního aparátu. Jelikož se musel vypořádat s delegitimizací kontrolních institucí a ne jen s kulkami a granáty, z nechvalně proslulé nulové tolerance se prostě stala tolerance vůči aktivitám rebelů. Protiútok státu mohl fakticky uspět teprve v lednu, kdy využíval operace „ozbrojeného předvoje“: zaprvé na ideologické rovině, když položil rovnítko mezi státní vraždou a zranění policejního těžkooděnce, čímž opětovně legitimizoval policii a bezpečnostně-kontrolní stát obecně, a zadruhé na operační rovině, když zintenzivnil svoji represí. Zneužil i místo útoku (Exarchii), když rebelii prezentoval jako spektakulární vendetu mezi policajty a „anarchisty“, jako groteskní a banální vystoupení sešrané v politickém ghettu.

Jak rebelie odumírala, došlo k podstatnému rozmnožení útoků několika skupin proti bankám a státním budovám, které nelze zařadit do stejné kategorie jako „akce“ „ozbrojeného předvoje“, jelikož většina z nich netvrdí, že jsou dál než faktické hnutí (ač jim nutně nechybí voluntaristicko-arogantní póza). Avšak návrat vlastního „ozbrojeného předvoje“ v podobě popravky policajta z protiteroristické jednotky začátkem června, když už ochabla i vzpomínka na rebelii, dává militarismu a eskalaci čirého násilí záminku prezentovat se jako přitažlivá alternativa pro (malou?) část těch, kdo se účastnili rebelie – tedy soudě podle politické tolerance antiautoritářské scény vůči této akci. Limitovaná třídní kompozice rebelie, její omezený přesah za rovinu delegitimizace bezpečnostně-kontrolního státu a postupné slábnutí několika komunálních projektů v centru i na předměstích – hlavně Atén – vedlo k rozkvětu separovaného druhu slepého násilí jakožto nebezpečné karikatury „boje“ či spíše náhražky za něj. Jak určité důležité subjekty rebelie postupně opouštěly scénu (středoškoláci, vysokoškoláci, přistěhovalci), její společenský obsah slábl a slábl a znovu se začaly posilovat politické identity, jak bylo před rebelií normou. Násilí „ozbrojeného předvoje“ je i ve své naivní a nihilistické formě jen jednou z těchto politických identit, která se objevuje **v éře všeobecné krize reprodukce, kdy stát a kapitál nedokážou nabídnout žádné „léky“ sociálně demokratického typu, kterými by zahojily rány rebelie.** Momentálně pro nás není důležité pochybovat o skutečné totožnosti těchto zabijáků se směšným leč výmluvným jménem „Revoluční sekta“; starosti nám působí politická tolerance, kterou vůči nim některé kruhy chovají, přestože je to poprvé, co v textu nějakého řeckého „ozbrojeného předvoje“ není ani špetka staré dobré leninistické ideologie „ve jménu lidu“, ale jen protisociální, nihilistická krvelačnost. Zdá se, že krize neoliberalismu jakožto určité fáze kapitalistické akumulace a krize legitimizace vedou k hlubší krizi (dokonce i k závažným známkám společenského rozkladu) a nikoli k nějakým známkám obnovy reformismu. Dokonce i nedávný volební neúspěch vládnoucí strany kombinovaný s vysokým procentem neúčasti ve volbách (v přepolitizované zemi, jako je Řecko, zatím vůbec nejvyšší), jež bylo nepřímým výsledkem krize legitimizace, kterou rebelie manifestovala a prohloubila, nevedl k nějakým ústupkům ze strany státu. Přes všechny své vlastní limity rebelie ještě více zviditelnila meze kapitalistické integrace. Zdá se, že doba je více než kdy dříve příhodná pro heslo „komunismus nebo kapitalistická civilizace“.

Rebelie: pracoviště a zdola organizované odbory

Abychom mohli pojednat o důvodech, proč se rebelie nerozšířila do míst námezdní práce – otázka, kterou často kladou soudruzi ze zahraničí – musíme prvně více analyzovat určité segmenty proletariátu. Podle našich empirických poznatků se ti dělníci, které lze označit buď za „dělníky se stabilním zaměstnáním“, nebo za neprekérní dělníky, účastnili rebelie jen velmi omezeně. Snažit se o rozšíření rebelie na jejich pracoviště by pro ty, kteří se jí fakticky zúčastnili, znamenalo pustit se do divokých stávek mimo odbory a proti nim, jelikož většinu stávek vyhláší a kontrolují odbory, byť jejich prestiž už dlouhou dobu slábne. V posledních dvaceti letech byla vyhlášena řada stávek ve veřejném sektoru (školství, veřejné služby, některá ministerstva). Tyto minulé boje odhalily neschopnost dělníků vytvořit si autonomní formy organizace a nechat tak mimo odborářské požadavky vyrůst nové obsahy. Co se týče okupací pracovišť, k takovým aktivitám docházelo jen v defenzivních bojích proti zavírání nebo přesouvání hlavně textilních továren. Ale i ty, stejně jako většina stávek v předešlých letech, byly z hlediska splnění svých požadavků z velké části poraženy. Kromě toho kapitalismus v Řecku charakterizuje nízká koncentrace kapitálu s mnoha malými firmami, v nichž je zaměstnáno i méně než deset lidí a kde neexistuje skoro žádný druh odborářství. Jeden z hlavních subjektů rebelie, překérní námezdně pracující, kteří pracují hlavně v takových firmách, je tak nepovažují za terén proletářské síly a mobilizace a ve většině případů nemají ke svému zaměstnání žádnou vazbu. Je možné, že to byla právě jejich neschopnost či dokonce neochota mobilizovat se na pracovištích, co mladé překérní pracující vyhnalo do ulic. Navíc, jak jsme již řekli, tato první *městská rebelie* v Řecku byla – stejně jako všechny moderní městské rebelie – násilnou erupcí *delegitimizace* kapitalistických institucí kontroly a nadto jepičím prožitkem *pospolitého života proti separacím a mimo pracoviště* – s důležitou výjimkou univerzity a městské části Agios Dimitrios. V případě překérních dělníků by rozšíření rebelie na jejich pracoviště neznamenovalo nic menšího než divoké stávkové okupace. Avšak vzhledem

k praktickým možnostem na těchto pracovištích a k jejich subjektivní dispozici bylo toto rozšíření rozhodně neproveditelné a nežádoucí.

Mnozí rebelové si však tyto limity uvědomovali a snažili se právě o takový přesah. Obsazení kanceláří ústředí Všeobecné konfederace pracujících Řecka (GSEE) vyplynulo právě z této potřeby, stejně jako z potřeby podrýt mediální prezentaci rebelie jako „protestu mládeže na úkor zájmů pracujících“. Vedle toho skýtalo příležitost odhalit podrývačskou úlohu samotné GSEE v rebelii. Iniciativy se chopili někteří členové zdola organizovaného odborového svazu kurýrů, kteří jsou povětšinou antiautoritáři. Během okupace se však stalo zřejmým, že ani zdola organizovaná verze odborářství se nedokáže k rebelii vztáhnout. Už na přípravném shromáždění byly dvě, ačkoli nejasně vymezené, tendence: odborářsko-workeristická a proletářská. Podle té první měla okupace mít jasně „dělnický“ charakter a ne tzv. mládežnický či „metropolitní“ charakter rebelie, zatímco ti z druhé tendence okupaci chápali jen jako jeden moment rebelie, jako příležitost k napadení další instituce kapitalistické kontroly a jako setkání středoškoláků, vysokoškoláků, nezaměstnaných, námezdně pracujících a přistěhovalců, čili jako další bojovou komunitu v kontextu obecného neklidu. Odborářsko-workeristická tendence se ve skutečnosti snažila okupaci využít spíše jako nástroj ve službách výše zmiňovaného odborového svazu a ideje na politických vlivech nezávislého, zdola organizovaného odborářství obecně. To však nefungovalo. Proto tam někteří z nich zůstali jenom dva dny.

Co se týče zbytku „nezávislých“ levicových odborů, bylo to ještě horší. Konalo se pouze jedno shromáždění odborářů, a to 10. prosince na Právnické fakultě, kde několik levicových byrokratů zdůrazňovalo potřebnost „politické perspektivy“ pro rebelii, čímž měli na mysli politické a odborářské zprostředkování vyjádřené v seznamu povětšinou populistických požadavků. Odmítali jakékoli návrhy násilných forem akcí a nabubřele volali po mimořádných všeobecných shromážděních a agitaci na pracovištích za generální stávkou, k níž mělo dojít po týdnu – netřeba říkat, že o nic takového se nikdy nepokusili.

V lednu mediální pracující, kteří se aktivně účastnili rebelie, obsadili kanceláře korporativistického odborového svazu novinářů. Svaz redaktorů aténských deníků (ESIEA) je hlavním odborovým svazem novinářů v Řecku. Patří k němu žurnalisté z největších aténských deníků, z nichž jsou mnozí zároveň zaměstnavatelé, protože jsou televizními producenty nebo vlastní noviny, ale nepokrývá ty novináře, kteří pracují na prekérní smlouvu nebo jsou najímáni „na volné noze“. Obsazení ESIEA se zaměřovalo hlavně na dvě témata: prvním byly pracovní vztahy a velmi rozšířená prekérnost v mediálním průmyslu, stejně jako fragmentovaná forma odborové organizace mediálních dělníků; druhým byla kontrola oficiálních médií nad informacemi, způsob, kterým „pokryly“ vzpouru, a jak by hnutí mohlo produkovat kontraintormace.

Po ukončení okupace titíž lidé vytvořili shromáždění mediálních pracujících, studentů a nezaměstnaných, které zorganizovalo řadu akcí na různých pracovištích proti propouštění nebo snahám o propouštění a „pokrývalo“ demonstrace a další aktivity hnutí způsobem, který šel proti dominantní propagandě. Mnozí členové tohoto shromáždění jsou bývalí studenti Fakulty masmédií a komunikací a účastnili se v letech 2006-07 studentského hnutí proti reformě vysokého školství a někteří z nich se v předchozích letech pokoušeli o vytvoření nových odborů, které by zahrnovaly všechny mediální dělníky. Momentálně jsou pracující mediálního průmyslu organizováni v 15 různých svazech (fotografové, novináři, kameramani, úředníci atd.). Ideou je vytvořit odbory, které budou zahrnovat všechny pracující bez ohledu na jejich pozici, od uklízeček po žurnalisty, a na jejich pracovní smlouvu, od zaměstnanců na plný úvazek po ty, co jsou „na volné noze“. Nedávno se snažili svoji činnost zkoordinovat s aktivitou propuštěných dělníků z listu *Eleftheros Typos*.

Ve staré aténské dělnické čtvrti Petralona se 22. prosince přistěhovalecká bulharská uklízečka, Konstantina Kuněva, generální tajemnice odborového svazu uklízeček (PEKOP – Všeatický odborový svaz uklízeček a personálu domácích služeb), stala obětí útoku, kdy ji mlátičky šéfů polily kyselinou sírovou, když se vracela domů z práce, železniční stanice veřejné společnosti ISAP (Elektrické dráhy Atény-Pireus). Vážně ji zranily, takže přišla o jedno oko a hlasivky a ještě pořád je v nemocnici. Za zmínku stojí, že i ona navštívila okupaci GSEE, jelikož její předešlé aktivity ji dovedly ke konfrontaci s vedením konfедераční byrokracie. Útok na Konstantinu se odehrál pár dní před po skončení okupace GSEE a to byl jeden z důvodů, proč došlo k tak nevídané mobilizaci lidí. Po útoku se zformovalo „solidární shromáždění“, které za využití taktiky přímé akce organizovalo řadu akcí (obsazení ředitelství ISAP, sabotování označovačů jízdenek, aby pasažéři mohli cestovat zdarma, demonstrace). Navzdory svým vnitřním dělítkům shromáždění sehrálo rozhodující úlohu při inspirování pozoruhodného solidárního hnutí, které vyrostlo po celém Řecku a nepožadovalo jen stíhání pachatelů a strůjců útoku, ale také úplné zrušení subkontraktů. Zde bychom měli dodat, že outsourcing úklidových služeb se u společností veřejného sektoru stal normou a ty tak už uklízečky nenajímají. Kontrakty na úklidové služby dnes dostávají zaměstnavatelé tisíců uklízeček, zejména žen-přistěhovalkyň, které uklízí stovky veřejných zařízení, nemocnic, vlakových nádraží, škol, univerzit a dalších veřejných budov. Co se však týče charakteru pracovních míst v úklidovém sektoru, ty byly vždy prekérní a až donedávna se považovalo za normální, že žena dělá uklízečku nebo pracuje v domácích službách. Krom toho, když většina tohoto solidárního hnutí, složeného hlavně z levicových odborových aktivistů, staví subkontrakty či prekérnost obecně na roveň s „otroctvím“, snaží se dát rovnítko mezi určité boje proti prekérnosti – jedné z hlavních forem kapitalistické restrukturalizace v této chvíli dějin – a *obecné politické požadavky* se sociálně demokratickým obsahem, které považují stát

za „spolehlivého“ a lepšího zaměstnavatele než soukromé subkontrahenty a tak odsouvají bokem otázku zrušení námezdní práce *per se*.

Deprese v číslech, strategie státu a třída

Jak jsme řekli na začátku, v Řecku jsou známky deprese patrnější od minulého roku. Abychom si udělali jasnější představu o těchto známkách a důsledcích nejnovější fáze krize, potřebujeme nějaká ta data ohledně situace dělnické třídy.

Podle Eurostatu je největší podíl obyvatelstva žijícího v domácnostech, které jsou pozadu se splácením hypotéky, v Řecku. Podle výzkumu, který v roce 2007 provedla Řecká národní banka, je 6 z 10 řeckých domácností pozadu se splácením hypotéky, 7 z 10 je pozadu se splácením spotřebitelských půjček, 1 ze 2 je pozadu s vrácením peněz z kreditních karet. Kromě úvěrů je 7 z 10 domácností pozadu s placením nájemného a 6 z 10 je pozadu s placením inkasa. Počet domácností s úvěrem přesahuje 51%, což znamená, že 2,15 miliónu lidí má nějaký druh úvěru. Je tedy evidentní, že uchylování se k úvěrům začalo dosahovat svých mezí. Co se mezd a nezaměstnanosti týče, i zde čísla leccos odhalují. 50% námezdně pracujících bere méně než 1030 euro hrubého. Minimální mzda je v Řecku nejnižší z celé západní Evropy (50% mezd v EE15). Nezaměstnanost mládeže v roce 2008 dosáhla 25,7% a co se žen týče, nezaměstnanost je postihuje nejtíže z celé Evropy. Asi 800 000 pracujících spadá do tzv. generace 500 euro. 300 000 z nich pracuje „na volné noze“, 295 000 na částečný úvazek, 180 000 jich bylo v roce 2008 oficiálně nezaměstnaných a 80 000 jich mělo v letech 2008-9 nastoupit do státních programů (extrémně málo placená zaměstnání ve veřejném nebo soukromém sektoru, bez sociálního zabezpečení, ale údajně mají nabízet rekvalifikaci). V prvním čtvrtletí roku 2009 byla míra růstu v Řecku těsně nad nulou kvůli poklesu investic soukromého kapitálu a stabilizovala se nad ní jen díky státním investicím. Kvůli depresi bylo propuštěno 160 000 lidí a brzy jich má být 300 000, hlavně z malých a velmi malých firem.

V konkrétních sektorech nyní panuje následující situace:

V obchodní lodní dopravě spouště námořníků nejsou vypláceny mzdy a ještě jim je mají zmrazit. Budou zmrazeny i mzdy pracujících veřejného sektoru. V průmyslu a textilních továrnách zvláště je stále častější propouštění stálých i brigádních dělníků, kratší pracovní týden s menším platem a opožděné výplaty. Ve stavebním sektoru je vysoká míra nezaměstnanosti a pokles výroby o 17%. Turistický ruch, sektor s největším podílem na HDP, již zasáhla velká míra nezaměstnanosti a 9% úbytek turistů.

Ačkoli situace je rozhodně bezútěšná, reakce dělníků jsou více než umírněné a na protiútok proti kapitalistické restrukturalizaci určitě příliš slabé. Mobilizací reagujících na masová propouštění, opožděné vyplácení mezd nebo zavírání společností je docela málo, většinou krátké stávky nebo přerušení práce v některých továrnách. Těch celkem málo okupací továren nebo společností (jedna papírna, telekomunikační společnost a továrna na nábytek) bylo izolovaných a nenavázaly kontakt s dalšími propouštěnými dělníky; místo toho se preferuje cesta bilaterálních dohod mezi dělníky a společností nebo ministerstvem práce. Zdá se, že ve většině případů má management deprese/restrukturalizace standardní vzorec: překérní dělníci jsou prostě vyhozeni a starší dělníci souhlasí s odstupným a čekají na předčasný důchod. Takže nejsou viditelná žádná masová propouštění a stát dnes tyto sociální výdaje „garantuje“ jen proto, aby později znovu vyhlásil „kolaps systému sociálního zabezpečení“ – vracející se státní motto posledních dvaceti let – jenž povede k „novému přinášení obětí“ a tak pořád dokola. Tento trik se však momentálně může ukázat cenný pro stát, jelikož mu může získat čas a odložit všeobecnou explozi. Ale na jak dlouho? A kolik lidí mohou takové manévry uspokojit?

Protože, zatímco se deprese/restrukturalizace prohlubuje a kapitál se státem snižují přímou i nepřímou mzdu, zvyšují zároveň překérnost a propouštění, takže jsou lapeni v bludném kruhu, který je nutí nechat dál narůstat krizi legitimizace. Zároveň s tím, pořád pokračuje „válka proti terorismu“, která se snaží násilně vypořádat s nahromaděnými problémy předešlé fáze neoliberalní válečné deregulace, a řecký stát, jenž má své vojáky ve střední Asii, v současnosti zaplavuje příval uprchlíků, k jehož vytváření sám přispívá. Tváří v tvář noční můře nového prosince, který by byl tentokrát díky protahování krize zuřivější, a nežádoucím masám tisíců „nadbytečných proletářů“ z Asie a Afriky, může stát položit na stůl jen jednu kartu: posilování svých represivních mechanismů, které odpálily prosincovou rebelii a hlavně vytvořily nebezpečnou směs bouří domorodých lidí i přistěhovalců! Nevyhnutelně se však musí uchýlit k disciplinaci a intenzifikaci svého dogmatu nulové tolerance, neboť už nemůže přijít s žádnými sociálně demokratickými strategiemi pro rozšířenou reprodukci proletariátu. Jedinou „sociální nabídkou“ ze strany státu je prodávat domorodcům „bezpečnost“ před „valícemi se hordami“ cizinců, které používá jako obětní beránky. Na pořadu dne jsou vskutku nové rozpory založené na vytváření nových „lidových d'áblů“ a „morální paniky“.

Když začátkem března při jednom ozbrojeném vloupání zahynul policajt, řada vysokých policejních důstojníků varovala před rapidním nárůstem ozbrojených vloupání, k němuž od ledna došlo (téměř 40 každý měsíc), a připisovala ho jak propuštění mnoha trestanců, kterýmžto opatřením se mělo ulevit přeplněným věznicím, tak „rozkladnému vlivu“ prosince.

Tedy se začalo diskutovat o nových represivních zákonech, které byly nedávno schváleny. Zaprvé se vrátila v platnost stará legislativní úprava zavedená za diktatury v 30. letech proti zločinu „urážky veřejného činitele“, čímž se má „chránit prestiž policie“. Slavné heslo rebelie, „Fizlové, vrazi, svině,“ tak dnes může *ex-officio* vést ke dvouletému vězení. Druhá legislativní úprava, která se zaměřuje na prosincové rebely, mluví o „zkreslování obličejových rysů“, což prakticky znamená nošení oděvů s kapucí. Spolu s vytvářením nových policejních jednotek a pravidelnějšími hlídkami mají tyto zákony za cíl víc než jen útok proti oblíbeným symbolům rebelie. Démonizace „zakuklených výtržníků“, počínaje antiautoritáři a anarchisty, posiluje separace mezi rebely a mezi rebely a zbytkem proletářů, kteří během rebelie zůstali pasivní. Kdyby zavedené tresty nebyly tak vysoké, mohli bychom být v pokušení vysmát se zuřivé snaze státu vypořádat se se sociální rebelií na rovině jejich hesel a stylu oblékání!

S využitím všeobecného pocitu sociální nejistoty, který vytváří sama kapitalistická krize, jsou druhým „nepřítelem“ vyfabrikovaným státem uprchlíci a ilegální přistěhovalci, kteří se dusí v aténském „hybridním ghettu“. Represivní mechanismy moc dobře vědí, že velká část vzbouřené multitudy, která ovládla aténské ulice za oněch prosincových dní a noci a znovu v květnu během menších muslimských nepokojů, sestávala z přistěhovalců proudících z okolních čtvrtí. Toto „ghetto“, situované hlavně v historickém vnitřním městě, připomíná americká ghetta takovými aspekty jako „vertikální segregace“ mezi obyvateli, jinými slovy, neuniformní sociální charakter, nebo politika „plánovité redukce“. Rovněž připomíná západoevropská dělnická předměstí, a to takovými aspekty jako multirasová/etnická směs. S výše zmíněnými podobnostmi či lépe řečeno analogiemi by se samozřejmě mělo nakládat opatrně, a to zejména kvůli odlišnostem ve velkém měřítku. Mediální kanonáda plná rozvášněných článků a srdceryvných televizních reportáží, které se zaměřují na environmentální a finanční degradaci čtvrtí ve středu města, spojenou hlavně s nekontrolovaným/neorganizovaným bydlením tisíců ilegálních přistěhovalců, přítomností feťáků, prostitutek a dalších „lumpenproletářů“, signalizovala první fázi této nové války. Je však třeba poznamenat, že tato mediální baráž začala už chvíli před prosincovou vzpourou.

Druhá fáze byla daleko přímější a násilnější. Fyzické napadání přistěhovalců a lidí, kteří je podporují, členy jedné neonacistické skupiny šlo v tandemu s masivním zatýkáním ze strany policie, jež vedlo k věznění a deportacím. Jedinou parlamentní ultrapravicovou stranou organizovaná místní shromáždění pravicových „rozhořčených občanů“ a maloburžoazních obchodníků protestují proti přítomnosti imigrantů v jejich čtvrtích a dokonce proti nim podnikají přímé akce, jako je blokáda jednoho místního hřiště, kde si hrávala spousta přistěhovaleckých dětí, zatímco jejich rodiče postávali kolem. Krom toho se pod záminkou „ochrany veřejného zdraví“ registruje mnoho starých a/nebo opuštěných budov ve středu města, kde bydlí tisíce přistěhovalců, a pak se vydávají příkazy k jejich vyklizení. I zde je třeba vidět neustálé „úklidové operace“ proti imigrantům a „lumpenům“ v centru Atén jako snahu o gentifikaci těch částí „historického centra“, které ještě pořád zůstávají „nerozvinuté“ a vzdorují tomu, aby se z nich stala drahá, sterilní nemísta, kde to vypadá jako v muzeu – jako ve většině západoevropských měst.

Kromě toho všeho řecká vláda rovněž oznámila, že má v plánu postavit po celé zemi 11 „koncentračních táborů“ podobných těm, které se již zavedly v Itálii. Budou v nich internováni pozatýkáni přistěhovalci, aby tam čekali na deportaci. Poměrně nedávno stát schválil novou legislativu, kterou se doba zadržení nezákonných imigrantů až do deportace zvyšuje na 6 nebo 12 měsíců a každý cizinec obviněný ze spáchání trestného činu, za nějž může být odsouzen na tři a více měsíců, může být deportován okamžitě, protože se klasifikuje jako „nebezpečný pro veřejný pořádek a bezpečnost“.

Nedávný projev řeckého premiéra, který spojoval „zločinnost“ s „ilegálními“ přistěhovalci a „zakuklenými výtržníky“, ukazuje na pokračování – již selhavšího – neoliberálního managementu krize; opětovné objevení a démonizace „nebezpečných tříd“ se má používat jako zbraň k dalšímu rozdělování a ukázkování proletariátu, aby akceptoval erozi svých životních podmínek způsobenou restrukturalizací. Seznam „zločinců“ se však může nebezpečně rozšířit a v blízké budoucnosti zahrnovat i ty, kdo s prosincovými rebely jen „sympatizovali“. Jelikož došlo k porušení „společenské smlouvy“, ale na horizontu se neobjevuje žádný návrat k předešlým sociálně demokratickým strategiím, nemůže se kapitalistický společenský vztah adekvátně reprodukovat a možná, že oni „sympatizanti“ budou mít milión důvodů dokázat, že obavy celoplanetárních šéfů, že prosincová rebelie je jen preludiem k všeobecnému proletářskému výbuchu v průběhu globální krize reprodukce, byly oprávněné.

30. 6. 2009

TPTG